

Administracinė byla Nr. I-517-621/2014

Teismo proceso Nr. 3-64-3-00001-2014-4

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. balandžio 8 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Žanas Kubeckas,

sekretoriaujant Palmirai Berberausienei,

nedalyvaujant pareiškėjui D. Ž.,

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo bylą pagal pareiškėjo D. Ž. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos priteisimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas D. Ž. skunde Šiaulių apygardos administracinio teismo prašė iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 10 000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Skunde pareiškėjas nurodė, kad jis Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas nuo 2013-04-02 iki 2013-12-17. Buvo laikomas kameroje Nr. 66, Nr. 57, Nr. 83, šiose kameroje buvo laikoma nuo 6 iki 10 asmenų, pažeidžiant sveikatos apsaugos ministro 1999-10-22 įsakymo Nr. 461 6.15 punktą, nustatiusį, jog vienam asmeniui laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo įstaigoje turi tekti ne mažiau kaip 5 kv. m kameros ploto. Kameros plotas apytiksliai yra 20 kv. m, jose yra stalas, užimantis 1,5 kv. m grindų ploto, 10 gultų (dviejų aukštų), užimantys 10 kv. m grindų ploto, sanitarinis mazgas, užimantis 2 kv. m grindų ploto. Tokiose patalpose žmogus priverstas nuolat gulėti arba sėdėti, tokios gyvenimo sąlygos yra apgailėtinos ir tai yra akivaizdus baudimas kankinant. Taip pat gyvenamosiose patalpose nėra užtikrinamas natūralus apšvietimas, tai labai kenkia regėjimui, rūkantieji laikomi su nerūkančiais. Tai žemina asmens orumą ir sudaromos konfliktinės situacijos tarp įkalintų asmenų. Atvykus ar išvykstant etapu iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus, asmens ir jo daiktų apžiūra atliekama antisanitarinėmis sąlygomis (šalta, purvina), asmuo verčiamas nusirengti esant žemai oro temperatūrai, daiktai dedami į nešvarias dėžes. Taip yra tyčiojama iš žmogaus ir jo daiktų. Neturtinę žalą grindžia tuo, jog kameros nuolat būdavo perpildytos, patalpoje tamsu, drėgna, šalta. Dėl šių neteisėtų Šiaulių tardymo izoliatoriaus veiksmų patyrė neturtinę žalą: dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinius, emocinius sukrėtimus, emocinę depresiją, pažeminimą, galimybių sumažėjimą ir kt., kurią vertina 10 000 Lt.

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atsiliepime (b.l. 47-53) nurodė, kad su pareiškėjo skundu nesutinka ir prašo jį atmesti kaip nepagrįstą.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštineje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ (įsigaliojo nuo 2010 m. gegužės 14 d.) 1.3 punktą nustato, kad iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m. Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-01-10 pažymos Nr. 69/06-133 „Dėl D. Ž. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2013-03-04 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2013-12-17. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje kameroje Nr. 64 buvo laikomas nuo 2013-03-04 iki 2013-04-19 su dar 5–9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,23 kv. m iki 3,72 kv. m, kameroje Nr. 66 periodiškai laikotarpiais nuo 2013-05-07 iki 2013-11-14 vienas arba su dar 1–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,51 kv. m iki 22,5 kv. m, kameroje Nr. 57 nuo 2013-11-26 iki 2013-12-03 su dar 3–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,22 kv. m iki 4,99 kv. m, kameroje Nr. 83 nuo 2013-12-10 iki 2013-12-17 su dar 2–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,88 kv. m iki 7,68 kv. m. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 2,22 kv. m (kameroje Nr. 57) iki 22,5 kv. m (kameroje Nr. 66) gyvenamasis plotas, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2013-03-04 iki 2013-12-17 iš viso buvo laikomas 93 dienas. Pasivaikščiavimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosiirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Nurodo, jog pareiškėjas skunde nenurodo jokių išgyvenimų, objektyviai pagrįstų nusiskundimų, kurie leistų nustatyti tikrai buvus neigiamą poveikį, sąlygojusį neturtinės žalos atsiradimą. Iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Socialinės reabilitacijos 2014-01-15 pažymos Nr. 61-04/67 matyti, jog D. Ž., kalint Šiaulių tardymo izoliatoriuje, vieną kartą raštu buvo kreipęsis į įstaigos direktorių. Toks jo prašymas buvo pateiktas 2013-05-13 (prašymo Nr. 72/04-2962). Iš jo turinio matyti, kad pareiškėjas teiraujasi atsakymų į įvairius su jo kalnimu susijusius klausimus, tačiau jau kitą dieną, t. y. 2013-05-14 prašymu Nr. 72/04-3019 savo reikalavimų atsisako ir prašo jo prašymo nebenagrinėti. Iš to galima daryti išvadą, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnai pašalina aplinkybes, dėl kurių pareiškėjas kreipėsi į įstaigos direktorių, todėl preziumuojama, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija ėmėsi visų priemonių pagerinti pareiškėjo kalnimo sąlygas Šiaulių tardymo izoliatoriuje.

Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2013-05-07 atliko patikrinimą (patikrinimo išvados surašytos 2013-05-09 patikrinimo akte Nr. EP-128), kurio metu buvo patikrintos kameros Nr. 57 ir Nr. 66. Patikrinimo metu kameroje Nr. 66, kurioje pareiškėjas periodiškai buvo laikomas nuo 2013-05-07 iki 2013-11-14, nenustatyta jokių pažeidimų: stalas, kabykla asmeninimas drabužiams yra. Sanitarinis mazgas iš 2-jų pusių atitvertas presuoto kartono plokštėmis, iš vienos – užuolaidomis. Kameroje buvęs atliktas paprastas remontas. Ant sienų ir lubų pelėsio nėra. Tiek dirbtinė apšvieta, tiek oro temperatūra bei santykinė oro drėgmė atitinka higienos normos reikalavimus. Kameroje Nr. 57, kurioje pareiškėjas buvo laikomas 2013-11-26 iki 2013-12-03, stalas, kabykla asmeniniam drabužiams yra. Sanitarinis mazgas atitvertas užuolaidomis, pelėsio nėra, oro temperatūra ir santykinė oro drėgmė atitinka higienos normos reikalavimus. Nustatyti neesminiai dirbtinės apšvietos neatitikimai bei kameroje reikalingas remontas.

Tabako kontrolės įstatymo 3 straipsnis nustato, kad vienas iš valstybės tabako kontrolės politikos principų yra ginti žmogaus teises į aplinką be tabako dūmų, o 19 straipsnio 1 dalies 3 punktas numato, kad Lietuvos Respublikoje rūkyti (vartoti tabako gaminius) draudžiama bendrose gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, kuriose nerūkantieji gali būti priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru. Sveikatos apsaugos ministro 2010-03-30 įsakymu Nr. V-241 patvirtintos higienos normos Nr. HN 76-2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 6 punkte nustatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka. Laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims draudžiama rūkyti laisvės atėmimo vietų gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, jeigu nerūkantieji būtų priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru (14 p.). Iki šios higienos normos įsigaliojimo draudimai, susiję su rūkymu laisvės atėmimo vietose, teisės aktuose, reglamentuojančiuose sveikatos saugos reikalavimus laisvės atėmimo vietose, įtvirtinti nebuvo.

Nei Bausmių vykdymo kodekso, nei Suėmimo vykdymo įstatymo nuostatos, reglamentuojančios suimtųjų ir nuteistųjų izoliavimą, nereglamentuoja, kad nerūkantys asmenys turi būti izoliuoti laikomi nuo rūkančių asmenų. Įstaigoje nėra priimta teisės aktų, susijusių su Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 3 punkto įgyvendinimu. Nuo 2010 metų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, įgyvendinant Tabako kontrolės įstatymo ir higienos normos HN 76-2010 nuostatas, taikoma praktika, kuomet į įstaigą atvykę asmenys jų pageidavimu yra paskiriami į dvių tipų kameras – rūkančiųjų ir nerūkiančiųjų. Šiaulių tardymo izoliatoriaus atsakingi pareigūnai išsiaiškina naujai į tardymo izoliatorių atvykusio asmens žalingus įpročius ir vadovaudamiesi gauta informacija sprendžia suimtojo (nuteistojo) paskyrimo į gyvenamąją vietą klausimą. 2012-09-27 buvo gautas D. Ž. prašymas Nr. 73/04-5578, kad jis būtų paskirtas į kameras, kuriose yra laikomi rūkantys asmenys, kadangi jis pats yra rūkantis. Pakitus suimtojo (nuteistojo) įpročiams, jis rašytiniu prašymu administracijai perkeliamas į rūkančiųjų/nerūkiančiųjų gyvenamąją patalpą. Jokių prašymų ar skundų dėl laikymo tarp rūkančių asmenų pareiškėjas, vėlesniais laikotarpiais periodiškai atvykdamas į Šiaulių tardymo izoliatorių, įstaigai nėra pateikęs, todėl pareiškėjo pretenzijos, kad nerūkantys asmenys laikomi kartu su rūkančiais, neturi pagrindo. Tuo tarpu teisės aktuose įtvirtintas draudimas skirtas nerūkiančių asmenų teisių apsaugai. Nurodo, jog įstaiga teisės aktų reikalavimų ir pareiškėjo teisių nepažeidė, nes pareiškėjas buvo laikomas įstaigoje nesant jokių pareiškėjo pretenzijų dėl galiojančių Tabako kontrolės įstatymo nuostatų įgyvendinimo. Įstaiga negali būti laikoma atsakinga, jei laikomi asmenys sąmoningai nuslepia, manipuliuoja ar teikia melagingą informaciją apie savo žalingus įpročius ir dėl to yra laikomi rūkančiųjų/nerūkiančiųjų gyvenamosiose patalpose.

Atsakovas atsiliepime taip pat pažymi, jog pareiškėjas nurodo, kad atvykstant ar išvykstant etapu iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus asmens krata ir daiktų apžiūra atliekama antisanitarinėmis sąlygomis, asmuo esant žemai oro temperatūrai verčiamas nusirengti. Suimtojo arba nuteistojo krata – tai jo drabužių, avalynės, turimų su savimi daiktų bei kūno apieškojimas siekiant surasti daiktus, kuriuos jam turėti draudžiama, kuri skirstoma į visą (išrengiant) ir dalinę (neišrengiant) (Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2005 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. 4/07-130 patvirtintos Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijos 143, 144 p.). Pagal instrukcijos 145 punktą, suimtiesiems ir nuteistiesiems visa krata privalomai atliekama atvykus į laisvės atėmimo vietą, taip pat išvykstant iš jos. Atvykstantiems ir išvykstantiems suimtiesiems ir nuteistiesiems visa asmens krata įstaigoje atliekama administracinės teritorijos pastato rūsyje esančioje apžiūros ir daiktų patikrinimo patalpoje. Laisvės atėmimo vietų įrengimo ir priežiūros sveikatos saugos reikalavimus nustato Lietuvos Respublikos higienos norma HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241. Higienos normos 26 punktas reglamentuoja, kad gyvenamųjų ir bendrosios paskirties patalpų oro temperatūra šiltuoju metų periodu turi būti 18–28° C, šaltuoju periodu – 18–22° C. Apžiūros ir daiktų patikrinimo patalpoje 2013-02-07 buvo atliktas Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas, kurio išvados išdėstytos 2013-02-08 patikrinimo akte Nr. EP-6. Iš patikrinimo akto matyti, kad ankstyvą žiemos rytą oro temperatūra tebuvo kiek mažesnė, nei nustatyta higienos normoje, o bylos medžiaga (Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus

2014-01-10 pažyma Nr. 69/06-133 „Dėl D. Ž.“) rodo, kad temperatūros duomenų užfiksavimo dieną pareiškėjas tikrintoje patalpoje apskritai nebuvo. Be to, mikroklimato parametrams yra būdingas momentiškas, todėl konkrečių rodiklių nustatymas patikrinimo metu nesudaro prielaidų teigti, jog tokie patys rodikliai vyravo pareiškėjo buvimo patalpoje momentais. Atsakovas taip pat pažymi, kad administracinio pastato patalpos vėdinamos natūraliu būdu per langus bei duris, todėl išmatuota oro temperatūra neparodo tikslios jutiminės temperatūros patalpoje. 18–22° C temperatūra laikoma optimalia protiniam darbui, todėl 2,4° žemesnė temperatūra operatyviai vykdomos visos asmens kratos metu (išsirengęs iki apatinių rūbų asmuo būna 1–2 minutes, t.y., kol nusirengia, rūbai patikrinami rentgeno aparatu ir asmuo apsirengia) neturėtų būti pripažįstama galinčia sukelti neigiamus išgyvenimus. Nurodo, jog pareiškėjas nepateikė jokių duomenų, kurie leistų konstatuoti patirtą neturtinę žalą, kurią būtų galima susieti su asmens laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje sąlygomis. Tai leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjo teiginiai apie patirtą neturtinę žalą yra nepagrįsti.

Pareiškėjo D. Ž. skundas tenkintinas iš dalies.

Pareiškėjas nagrinėjamą administracinį ginčą iškėlė dėl neturtinės žalos atlyginimo, kurią kildina iš to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma, buvo laikomas kameroje, neatitinkančiose higienos normų.

Teismas pažymi, kad valstybės ir savivaldybės pareiga atlyginti žalą (viešojo civilinė atsakomybė), pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir LR CK) 6.271 straipsnio nuostatas, kyla dėl valstybės ir savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, nepriklausomai nuo konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Civilinei atsakomybei atsirasti paprastai yra būtinos keturios sąlygos: 1) neteisėti veiksmai (LR CK 6.246 straipsnis); 2) priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir žalos (LR CK 6.247 straipsnis); 3) teisės pažeidėjo kaltė (LR CK 6.248 straipsnis); 4) teisės pažeidimu padaryta žala (LR CK 6.249 straipsnis), tačiau LR CK 6.271 straipsnyje numatyta viešojo atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Vadinasi, reikalavimas dėl žalos atlyginimo (tiek turtinės, tiek ir neturtinės) gali būti patenkinamas nustatius visumą viešosios civilinės atsakomybės sąlygų: pareiškėjo nurodytos valdžios institucijos (nagrinėjamu atveju Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus) neteisėtus veiksmus, žalos pareiškėjui padarymo faktą ir priežastinį ryšį tarp valdžios institucijos neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos. Nenustatius bent vienos iš minimų viešosios civilinės atsakomybės sąlygų, valstybei ar savivaldybei, pagal LR CK 6.271 straipsnį, nekyla turtinė prievolė atlyginti žalą.

LR civilinio kodekso 6.250 straipsnio 1 dalis apibrėžia, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukretimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinta pinigais. LR CK 6.250 straipsnio taikymo teisminėje praktikoje ne kartą buvo išaiškinta, kad neturtinė žala pripažintinas ne bet koks valdžios institucijų neteisėtais veiksmais (neveikimu) asmeniui, kuris kreipėsi teisminės gynybos, padarytas neigiamas poveikis, kad neturtinė žala gali būti konstatuojama tik tada, kai nustatoma, kad poveikis buvo pakankamai intensyvus, o ne mažareikšmis ir smulkmeniškasis, kai nustatoma, kad asmuo tikrai patyrė dvasinius išgyvenimus, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškusi vienu arba keletu iš išvardintų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. Asmens patirtų dvasinių ir fizinių kančių (LR CK 6.250 str. prasme), jei jos realiai patiriamos, poveikis asmens fizinei ir psichinei sveikatai yra skaudžiausias ir labiausiai juntamas tuo laiku, kai asmenį veikia šias kančias sukeltantys neteisėti aktai (pagal LR CK 6.271 str.).

Veiksmų neteisėtumo pagal CK 6.271 straipsnį konstatavimui reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai,

pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (pagal CK 6.271 straipsnį), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmens, teigiančio, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, atžvilgiu, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalos, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Pagal Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštiniėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą, iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m.

Pareiškėjas skunde nurodo, jog Šiaulių TI buvo laikomas nuo 2013-04-02 iki 2013-12-17. Šiaulių TI pateikė teismui 2014-01-10 pažymą Nr. 69/06-133 „Dėl D. Ž. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“ (b.l. 10), iš kurios matyti, jog pareiškėjas Šiaulių TI buvo laikomas nuo 2013-03-04 iki 2013-12-17. Teismas pažymi, jog pareiškėjas apsprendžia administracinės bylos nagrinėjimo ribas. Šiuo konkrečiu atveju pareiškėjas teismo prašo priteisti 10 000 Lt už laikotarpį nuo 2013-04-02 iki 2013-12-17. Todėl šiuo nagrinėjamu atveju teismas vertins pareiškėjo nurodytą laikotarpį nuo 2013-04-02 iki 2013-12-17 Šiaulių TI.

Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje kameroje Nr. 64 (22,34 kv. m) buvo laikomas nuo 2013-03-04 iki 2013-04-19 su dar 6–10 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,72 kv. m iki 2,23 kv. m gyvenamojo ploto, kameroje Nr. 66 (22,6 kv. m) – laikotarpiu nuo 2013-05-07 iki 2013-05-15 su dar 8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,82 kv. m iki 4,52 kv. m gyvenamojo ploto, laikotarpiu nuo 2013-07-01 iki 2013-07-04 – su dar 2–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,82 kv. m iki 11,3 kv. m, laikotarpiu nuo 2013-09-16 iki 2013-09-17 – su dar 5–9 asmenimis ir vienam asmeniui tekdavo nuo 2,51 kv. m iki 4,52 kv. m gyvenamojo ploto, laikotarpiu nuo 2013-09-20 iki 2013-09-24 – su dar 6–7 asmenimis ir vienam asmeniui tekdavo nuo 3,22 kv. m iki 3,76 kv. m gyvenamojo ploto, laikotarpiu nuo 2013-10-28 iki 2013-11-04 – su dar 1–5 asmenimis ir vienam asmeniui tekdavo nuo 4,52 iki 22,6 kv. m gyvenamojo ploto, laikotarpiu nuo 2013-11-04 iki 2013-11-14 – su dar 8 asmenimis ir vienam asmeniui tekdavo nuo 2,82 iki 22,6 kv. m gyvenamojo ploto, laikotarpiu nuo 2013-11-26 iki 2013-12-03 – su dar 4–9 asmenimis ir vienam asmeniui tekdavo nuo 2,22 iki 4,99 kv. m gyvenamojo ploto, laikotarpiu nuo 2013-12-10 iki 2013-12-17 – su dar 3–8 asmenimis ir vienam asmeniui tekdavo nuo 2,88 iki 7,68 kv. m gyvenamojo ploto.

Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 2,22 kv. m iki 22,6 kv. m gyvenamojo ploto. Atsižvelgiant į Šiaulių tardymo izoliatoriaus specifiką, kad toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra stabilus (dalis kviečiama ikiteisminio tyrimo veiksams atlikti, dalis etapuojama ir nebūna kameroje), dalis laiko per kalinimo laikotarpį (1 val. per dieną) skirta pasivaikščiavimui gryname ore, tuo metu kalinamieji irgi nebuvo kameroje, konstatuotina, kad laikotarpiai, kai kameros buvo perpildytos, yra dar mažesni, nors jų tiksliai nustatyti teismas negali, nes atsakovas negali pateikti tokių išsamių duomenų dėl didelio nuteistųjų skaičiaus kitimo kiekvieną dieną.

Kaip matyti, pareiškėjui kai kuriais laikotarpiais tekdavo mažiau nei 3,6 kvadratiniai metrai kameros ploto. Pareiškėjo nusiskundimus dėl baldų matmenų, stalo, kuris užėmė 1,5 kv. m, 10 gultų (dviejų aukštų), kurie užėmė 10 kv. m ploto, sanitarinio mazgo, kuris užėmė 2 kv. m grindų ploto, ir kad visa tai jam sukėlė nepatogumus, teismas vertina kaip minimalaus gyvenamojo ploto kameroje vienam asmeniui neužtikrinimo aspektą. Konstatuotina, jog kalėjimo Šiaulių TI laikotarpiu nuo 2013-04-02 iki 2013-12-17 pareiškėjas buvo laikomas 72 dienas. Laikotarpiu nuo 2013-10-28 iki 2013-11-04 (8 dienos) pareiškėjas buvo laikomas sąlygomis, nepažeidžiančiomis teisės aktais nustatyto kameros ploto, vienam asmeniui tekdavo nuo 4,52 iki 22,6 kv. m gyvenamojo ploto. Taigi darytina išvada, jog 64 dienas pareiškėjas periodiškai buvo laikomas sąlygomis, pažeidžiančiomis teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, t. y. vienam asmeniui, laikomam kameroje, teko mažiau kaip 3,6 kv. m ploto. Šiaulių TI administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 kv. m kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti. Byloje nustatyta, jog pareiškėjas D. Ž. laikotarpiu nuo 2013-04-02 iki 2013-12-17 į Šiaulių TI direktorių su prašymais ar skundais dėl netinkamų laikymo sąlygų kreipėsi vieną kartą 2013-05-13 (b.l. 12), tačiau 2013-05-15 jo paties prašymu (b.l. 13) administracinė procedūra buvo nutraukta, nes pareiškėjas prašė jo prašymo (skundo) Nr. 72/04-2962, rašyto 2013-05-13, nebenagrinėti.

Aplinkybės, kad pareiškėjas buvo kalinamas kameroje, kurioje jam teko mažesnis nei teisės aktais nustatytas minimalus plotas, atsakovas iš esmės neginčija.

Pareiškėjas taip pat nurodė, kad jis buvo kalinamas kameroje, neatitinkančiose higienos normų reikalavimų, t. y. kameroje šalta, drėgna, nėra užtikrinamas natūralus apšvietimas, rūkantieji laikomi su nerūkančiais, kratos kameroje taip pat šalta, purvina, daiktai dedami į nešvarias dėzes.

Byloje nustatyta, kad 2013 m. gegužės 7 d. Šiaulių visuomenės sveikatos centras atliko Šiaulių tardymo izoliatoriaus operatyviąją sveikatos apsaugos kontrolę. Valstybinė visuomenės sveikatos saugos kontrolė atlikta pagal Tiesioginės valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. V-946 (Žin., 2010 Nr. 132-6736), 13.3.1, 13.3.2 punktus, įvertinant pareiškėjų gautus skundus dėl laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje minimų faktų atitikties Lietuvos higienos normai HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010-03-30 įsakymu Nr. V-241 (Žin., 2010, Nr. 41-1999) (toliau ir – HN 76:2010 reikalavimais).

Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2013-05-09 patikrinimo akte Nr. EP-128 (b.l. 18-25) nustatyta, kad patikrintos kameros Nr. 57 ir Nr. 66. Patikrinimo metu nustatyta, kad kameroje Nr. 57, kurioje pareiškėjas buvo laikomas nuo 2013-11-26 iki 2013-12-03, stalas, kabykla asmenims drabužiams yra. Sanitarinis mazgo atitvertas užuolaidomis. Sienų dažai vietomis lupasi, siena prie sanitarinio įrenginio pajuodusi, su apnašomis, reikalingas remontas (HN 76:2010 X sk. 56 p., 62 p. pažeidimas). Pelėsio nėra, dirbtinė apšvieta 70 lx, matavimų neapibrėžtis 11,4 lx (HN 76:2010 X sk. 22 p. pažeidimas), oro temperatūra ir santykinė oro drėgmė atitinka higienos normos reikalavimus. Patikrinimo metu kameroje Nr. 66, kurioje pareiškėjas periodiškai buvo laikomas nuo 2013-05-07 iki 2013-11-14, nenustatyta jokių pažeidimų: stalas, kabykla asmenims drabužiams yra. Sanitarinis mazgo iš dviejų pusių atitvertas presuoto kartono plokštėmis, iš vienos – užuolaidomis. Kameroje buvęs atliktas paprastas remontas. Ant sienų ir lubų pelėsio nėra. Tiek dirbtinė apšvieta, tiek oro temperatūra bei santykinė oro drėgmė atitinka higienos normos reikalavimus. Taigi matyti, kad kameroje Nr. 57 nustatyti neesminiai dirbtinės apšvietos pažeidimai bei kameroje reikalingas remontas.

Pareiškėjas skunde nurodė, jog atvykstant ar išvykstant etapu iš Šiaulių TI darant asmens ar jo daiktų apžiūras, tai atliekama antisanitarinėmis sąlygomis (šalta, purvina ir t. t.). Asmuo esant žemai oro temperatūrai verčiamas nusirengti, o daiktus dėti į nešvarias dėzes.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2005 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. 4/07-130 patvirtintų Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijos (toliau – Instrukcija) 144 p. nurodoma, kad suimtųjų ir nuteistųjų krata skirstoma į visą (išrengiant) ir dalinę (neišrengiant). Ją atlieka tos pačios lyties kaip suimtas ar nuteistas asmuo. Apieškodami suimtojo ar nuteistojo kūną ir maisto produktus, kratą atliekantys pareigūnai privalo mūvėti pirštines. Instrukcijos 145.1 p. numatyta, kad suimtiesiems ir nuteistiesiems visa krata privalomai atliekama atvykus į laisvės atėmimo vietą, taip pat išvykstant iš jos. Instrukcijos 146 punktą detaliai numato visą procedūros atlikimo tvarką: visa asmens krata (išskyrus kratą, atliekamą uždarojoje zonoje, karceryje) atliekama atskiroje patalpoje. Prieš kratą pasiūloma atiduoti daiktus, kuriuos suimtiesiems ir nuteistiesiems turėti draudžiama. Po to nurodoma suimtajam (nuteistajam) paeiliui nusiimti kepurę (skarelę), nusiauti avalynę, nusirengti drabužius iki apatinių baltinių. Šie daiktai įdėmiai apžiūrimi ir apčiupinėjami. Ypatingas dėmesys atkreipiamas į drabužio siūles, apykaklę, pamušalą. Prireikus įtartinos drabužių vietos praduriamos yla, siūlės išardomos. Avalynė apžiūrima iš išorės ir vidaus. Suimtajam (nuteistajam) nurodoma pakelti rankas ir plačiai išžergti kojas. Atliekantis kratą atsistoja suimtajam (nuteistajam) už nugaros ir nuosekliai atlieka kratą iš viršaus į apačią. Suimtojo (nuteistojo) kūnas apčiupinėjamas per baltinius (prireikus, kūnas apžiūrimas). Apžiūrimi rankų ir kojų tarpupirščiai, ausys, medicininiai raiščiai, protezai. Įtaręs, kad suimtas (nuteistas), kuriam atliekama visa krata, gali turėti ginklą, kratą atliekantis asmuo nurodo jam atsistoti taip, kad būtų užtikrintas atliekančio kratą asmens saugumas.

Pareiškėjo nurodyti argumentai, jog darant asmens ir jo daiktų apžiūras tai atliekama antisanitarinėmis sąlygomis, taip pat jo teiginiai dėl šalčio, purvo yra abstraktūs, netikslūs ir nepagrįsti objektyviais įrodymais, be to, pareiškėjas skunde tik nurodė, jog asmens ir jo daiktų apžiūra atliekama antisanitarinėmis sąlygomis, todėl skunde nurodomų aplinkybių nepakanka konstatuoti, kad pareiškėjui atvykstant/išvykstant iš Šiaulių TI kratos buvo atliekamos pažeidžiant aukščiau nurodytą tvarką.

Pareiškėjas skunde taip pat nurodė, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje rūkantieji ir nerūkantieji asmenys laikomi vienoje kameroje.

Pažymėtina, kad nei Bausmių vykdymo kodekso, nei Suėmimo vykdymo įstatymo nuostatos, reglamentuojančios suimtųjų ir nuteistųjų izoliavimą, nereglamentuoja, kad nerūkantys asmenys turi būti izoliuoti laikomi nuo rūkančių asmenų. Taigi, toks skirstymas į kameras Suėmimo vykdymo įstatyme ir Bausmių vykdymo kodekse neįtvirtintas.

Sveikatos apsaugos ministro 2010-03-30 įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos Nr. HN76-2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 6 punkte nustatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka. 14 punkte nurodyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims draudžiama rūkyti laisvės atėmimo vietų gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, jeigu nerūkantieji būtų priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru.

Šiaulių tardymo izoliatoriuje, įgyvendinant Lietuvos higienos normos HN76-2010 nuostatas, asmenys jų raštišku pareiškimu yra paskiriami į dviejų tipų kameras – rūkančiųjų ir nerūkantiųjų. Šiaulių tardymo izoliatoriaus atsakingi pareigūnai išsiaiškina naujai į tardymo izoliatorių atvykusio asmens žalingus įpročius (asmuo raštu nurodo, jei pageidauja būti paskirtas į rūkančiųjų kamerą) ir vadovaudamiesi gauta informacija sprendžia suimtojo (nuteistojo) paskyrimo į gyvenamąją vietą klausimą. Pakitus suimtojo (nuteistojo) įpročiams, jis rašytiniu prašymu administracijai perkeliamas į rūkančiųjų/nerūkantiųjų gyvenamąją patalpą.

Iš bylos medžiagos matyti, kad pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriui 2012-09-27 pateikė prašymą būti laikomas kameroje su rūkančiais asmenimis (b.l. 39). Nors pareiškėjas skunde kaip neturtinės žalos atsiradimo pagrindą nurodo ir tai, jog rūkantieji laikomi su nerūkantiomis asmenimis, tačiau byloje nėra jokių duomenų, kurie galėtų patvirtinti, kad kameroje, kurioje kalėjo

pareiškėjas, buvo rūkoma. Byloje nenustatyta, kad pareiškėjas būtų skundęsis dėl laikymo kartu su kitais rūkančiais asmenimis, į Šiaulių TI administraciją raštu nesikreipė. Teismas pažymi, kad norėdamas būti laikomas atskirai nuo rūkančių asmenų, pareiškėjas turėjo kreiptis su prašymu į kalėjimo administraciją, tačiau byloje nenustatyta, kad tokį prašymą pareiškėjas būtų pateikęs. Teismas konstatuoja, kad Šiaulių TI teisės aktų reikalavimų ir pareiškėjo teisių nepažeidėdėl laikymo nerūkančių su rūkančiais asmenimis, nes pareiškėjas buvo laikomas pagal įstatymų reikalavimus ir atsižvelgiant į jo paties prašymą, todėl šio pareiškėjo reikalavimo dalis atmestina kaip nepagrįsta.

Kadangi pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų laikymo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, aktualus yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) 3 straipsnis, kuriuo nustatoma, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudła prieš Lenkiją*, 30210/96, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą *V. prieš Lietuvą*, 44558/98). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, sprendžiamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje *Peers prieš Graikiją*, 28524/95).

Remiantis EŽTT praktika, vien tik mažesnio ploto suteikimas ne visada savaime suponuoja išvadą, jog buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis. Pavyzdžiui, minėtoje *V. prieš Lietuvą* byloje EŽTT, įvertinęs bendrąsias kalinimo pagal įprastinį režimą sąlygas, konstatavo, kad santykinai mažą plotą, tekusį vienam asmeniui, kompensavo absoliučiais skaičiais vertinti nemaži miegamųjų išmatavimai, kuriuose netrūko nei šviesos, nei oro, bei suteikta judėjimo laisvė. Byloje nustatytų aplinkybių visuma nesuteikia pagrindo konstatuoti, kad pareiškėjas jo nurodytu laikotarpiu atliko bausmę žmogaus orumą žeminančiomis, t. y. pažeidžiančiomis Konvencijos 3 straipsnį, sąlygomis. Byloje nėra duomenų, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje pareiškėjas buvo kaip nors išskirtas iš kitų nuteistųjų ir jam koku nors būdu bloginamos bausmės atlikimo sąlygos.

Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos bei higienos normas atitinkančių gyvenimo sąlygų, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės. Atsižvelgiant į pareiškėjo skundo pagrindą ir dalyką bei į nustatytas aplinkybes dėl netinkamų pareiškėjo bausmės atlikimo sąlygų, įvertinus pažeidimų trukmę ir mastą, galima teigti, kad pareiškėjas galėjo patirti papildomų neigiamų dvasinių išgyvenimų ir fizinių nepatogumų, papildomą diskomfortą, teisės aktais garantuotos minimalios gyvenimo kokybės pablogėjimą, kurių jis nebūtų patyręs, jei jis būtų buvęs laikomas teisės aktų nustatytomis sąlygomis.

Kaip minėta, ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiką tarpą buvo laikomas nepriimtinais sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu atlyginti neturtinę žalą. Remiantis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, žalą, atsiradusią dėl

valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos kaltė nesudaro būtinos valstybės atsakomybės sąlygos ir neatleidžia valstybės nuo atsakomybės dėl neturtinės žalos atlyginimo pareiškėjui. Teismas atsižvelgia į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nustatytą taisyklę, kad asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinais sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A143-1966/2008, A502-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr. pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *S. prieš Lietuvą*, 871/02). Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenumatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės.

Dėl pareiškėjui už neigiamus išgyvenimus priteistinos sumos pažymėtina, jog asmens teisė į neturtinės žalos atlyginimą yra garantuota Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje ir ji turi būti įgyvendinama įstatymų nustatyta tvarka, nepažeidžiant bendrųjų teisinės valstybės principų, *inter alia* – teisingumo principo. Teisingas žalos atlyginimas reiškia ir tai, kad sprendžiant ginčus dėl žalos atlyginimo teismo turi būti nustatytas tikrasis žalos dydis. Teismo pareiga yra nustatyti teisingą kompensaciją už patirtus neturtinio pobūdžio išgyvenimus, praradimus, parenkant tokią piniginę satisfakciją, kuri kiek galima teisingiau kompensuotų nukentėjusiojo neturtinėms vertybėms padarytą žalą. Kita vertus, pastebėtina, jog Europos Žmogaus Teisių Teismas, gindamas Konvencijoje įtvirtintas pagrindines žmogaus teises ir laisves, neretai konstatuoja, kad teisės pažeidimo pripažinimas savaime yra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *D. prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 42095/98, 2006 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *L. L. prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 7508/02). Taigi teisės pažeidimo pripažinimas byloje, susijusiose su neturtinės žalos atlyginimu, tam tikrais atvejais gali būti savarankiškas pažeistų asmens teisių gynimo būdas. Tai reiškia, kad ne visais atvejais tam, jog būtų apginta pažeista neturtinė teisė, priteisiamas neturtinės žalos atlyginimas pinigais. Neturtinės žalos atlyginimas pinigais priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *M. prieš Lietuvą*). Analogiška praktika nuosekliai formuojama ir Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme (2007 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A2-718/2007, 2012 m. sausio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A756-143/2012 ir kt.).

Sprendžiant dėl pareiškėjui priteistinos sumos neturtinei žalai atlyginti taip pat atsižvelgtina į tai, kad byloje nenumatyta, jog Šiaulių TI administracija kuriuo nors pareiškėjo kalnimo laikotarpiu išskyrė jį iš kitų kalniamųjų ir dirbtinai sudarė jam netinkamas kalnimo sąlygas ar kitaip blogino jo kalnimo sąlygas, nėra nustatyta, kad Šiaulių TI netinkamo kalnimo sąlygos (apgyvendinimas perpildytose kamerose) iš esmės pakenkė pareiškėjo sveikatai (byloje nepateikta jokių duomenų, jų pareiškėjas nenurodė ir skunde, kad pareiškėjo patirti nepatogumai bei dvasinės kančios turėjo poveikį sveikatai). Kaip matyti iš D. Ž. asmens sveikatos istorijos Nr. 1912, pareiškėjas į medikus kreipdavosi dėl bendrų nusiskundimų – dėl slogos, peršėtimo gerklėje, kosulio, galvos skausmo (b.l. 28-31). Iš asmens sveikatos istorijos matyti, kad pareiškėjas dėl minėtų nusiskundimų į medikus kreipėsi iki 2013-03-04. Iš bylos medžiagos matyti, kad pareiškėjas taip pat skundėsi dėl odos sausumo, tačiau otopinis dermatitas jam atsirado dar vaikystėje, todėl šių sveikatos sutrikimų teismas nesieja su laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje sąlygomis ir atmeta kaip nepagrįstus. Nors teismo nuomone kiti nustatyti Šiaulių TI pažeidimai dėl patalpų būklės nėra esminiai, tačiau įvertinus visumą patirtų pareiškėjo nepatogumų, pareiškėjui priteistina neturtinė žala įvertinta pinigais.

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį, t. y. įvertinęs pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, įvertinęs turimų įrodymų visetą, remdamasis teismų praktikoje taikytiniais

neturtinės žalos vertinimo kriterijais (pvz., LVAT 2013 m. spalio 30 d. sprendime Nr. A438-1194/2013 už 723 dienas priteista 2000 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2013 m. lapkričio 25 d. sprendime Nr. A442-1860/2013 už 169 dienas priteista 550 Lt neturtinės žalos atlyginimui), pareiškėjo subjektinės teisės pažeidimo mastą ir trukmę, bei atsižvelgęs į Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas (minimali mėnesinė alga – 1000 Lt; vidutinis darbo užmokestis apie 2253 Lt), teismas mano, kad pareiškėjui padaryta neturtinė žala gali būti įvertinta 500 Lt. Dėl šių priežasčių pareiškėjo reikalavimas priteisti jam 10 000 Lt neturtinės žalos yra tenkinamas iš dalies.

Teismas, remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis ABTĮ 85–87str., 88 str. 1 d. 5 p.

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo D. Ž. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti D. Ž. iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 500 (penki šimtai litų) Lt neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas Žanas Kubeckas